

JEMIELNICA - Publiczne Gimnazjum im. Johanna Nuciusa w Jemielnicy wydało w nowej, dwujęzycznej polsko-niemieckiej wersji zaginioną legendę o «Bitwie pod Jemielnicą» opowiadającą o wojnie trzydziestoletniej, Szwedach i uratowaniu skarbu cystersów. Strach, wyzysk, wojna, zdrada, żądza zemsty, wątek miłosny, nieoczekiwane zwroty akcji, narady i brawurowa przebiegłość chłopów.

https://www.youtube.com/watch?v=k6n_vVVnPgU

(Pierwsze cztery minuty materiału filmowego)

1. Autor: Josef Wiessalla

Urodzony w 1898 roku w Bytomiu w rodzinie robotniczej. Pracował w gazetach jako redaktor, eseista. Później zaczął pisać powieści, opowiadania oraz sztuki teatralne. W swej twórczości skupiał się na portretowaniu Górnego Śląska wraz z jego mieszkańcami. Kochał śląski folklor. W dwudziestoleciu międzywojennym sprzeciwiał się germanizacji kultury śląskiej na niemieckim Śląsku (Opolskie), a także polonizacji na polskim Śląsku (Katowickie). W końcowej fazie wojny zaciągnięty do niemieckiego wojska. Poległ podczas obrony Wrocławia przed Armią Czerwoną w marcu 1945 roku.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Josef_Wiessalla

2. Opowieść «Bitwa pod Jemielnicą» - wydanie oryginalne niemieckie

- a. **1943:** pierwsze wydanie (Berlin) w formacie ozdobnym dla młodzieży.
- b. **1944:** drugie wydanie (Berlin) w formacie kieszonkowym dla niemieckiego wojska przebywającego na froncie.

- c. Baśń jest ostatnim z wielu dzieł autora. Powstała na krótko przed jego śmiercią w marcu 1945 roku.

3. O czym jest książka i jaka jest jej wartość historyczna?

a. Tłem jest Wojna Trzydziestoletnia (1618-1648), będąca wojną domową w Cesarstwie Niemieckim, w której protestanci walczą przeciwko katolikom. W miarę upływu czasu do konfliktu przyłączają się po obydwu stronach kolejne państwa zachodniej i północnej Europy, w tym po stronie protestantów Szwedzi. Wojna przybiera ogólnoeuropejski wymiar.

b. Treść baśni «Bitwa pod Jemielnicą»:

- Książką opowiada o czasie, gdy niedaleko Jemielnicy stacjonowały wojska wierne katolickiemu Cesarzowi Rzeszy Niemieckiej walczącemu właśnie z protestantami oraz ich sojusznikami – Szwedami.
- Wieśniacy z okolic Jemielnicy bali się wojny oraz prawdopodobnego przymusu służby wojskowej. Chłopi również chcieli uchylić się od niesamowitych kontrybucji na rzecz toczącej się wojny (opłat w pieniądzu lub w naturze na rzecz wojsk cesarskich) skutkujących głodowaniem ich rodzin. Toteż za namową mnichów schowali się w rozległych systemach lochów Klasztoru Cystersów w Jemielnicy, aby przeczekać zawieruchę wojenną. Zakonnicy im pomagają za drobną opłatą.
- Szwedzi jednakże podbijają nieoczekiwanie Jemielnicę wskutek zdrady jednego z miejscowych sołtysów, pragnącego zemsty za karę chłosty z przeszłości, jaką otrzymał ze strony oficera cesarskiego (wojsko katolickich Niemców).
- W obliczu okupacji szwedzkiej chłopi podstępem ratują się z klasztoru i wywożą z niego powierzony im przez zakonników skarb cysterski.

- “Wyprowadzeni w pole” Szwedzi rozpoczynają polowanie na skarb. Czy im się uda go znaleźć? Czy kolejne oddziały wojsk cesarza wyprą Szwedów z Jemielnicy? Więcej szczegółów w książce.
- c. Autor, mieszkając wiele lat w Opolu, dobrze znał okolicę. Interesująca historia lokalna, ludowe przekazy i bajki zainspirowały go do napisania «Bitwy pod Jemielnicą». Cała historia jest gawędą z wieloma elementami prawdziwymi ([więcej w tle historycznym w wydaniu polskojęzycznym z 2017 roku, strony od 9 do 10](#)), takimi jak:
- Chłopi ze swym dobytkiem chowali się w lochach klasztoru jemielnickiego przed wojną (w czasie Wojny Trzydziestoletniej).
 - Szwedzi wtargnęli do Jemielnicy i szukali skarbu.
 - Klasztor w Jemielnicy gościł legata papieskiego.

4. Dlaczego książka była nieznana przez Jemielniczan przez około 70 lat od wydania?

- a. Miejscem wydania był daleki Berlin (około 400 km).
- b. Końcowa faza wojny (t. j. 1943 rok) była okresem dramatycznym, niekorzystnym dla wydawania i popularyzowania książek.
- c. Półtora roku od wydania zmieniły się granice Niemiec. Jemielnica weszła w skład Polski. Nie było dostępu do książek na niemieckim rynku. Język niemiecki na Śląsku był tępiony przez komunistyczny reżim PRL. Dopiero po 1989 roku sytuacja się zmieniła.

5. Jak doszło do ponownego odkrycia i wydania książki?

- a. W dobie Internetu stało się możliwe szybkie przeszukiwanie elektronicznych baz danych pod kątem słowa klucza (np. «Himmelwitz», czyli «Jemielnica»). Dzięki temu publikacja została odnaleziona przypadkowo.

- b. W 2014 roku** Piotr Jelitto, absolwent jemielnickiego gimnazjum i mieszkaniec gminy przeczytał legendę i opracował jej streszczenie w języku polskim. Opublikowano ją **jako ciekawostkę regionalną** na łamach tygodnika «**Strzelec Opolski**».
- c.** W wolnej Polsce wielokulturowa przeszłość Śląska jest ponownie ceniona, a nie zwalczana, jak kiedyś. Ponowna publikacja stała się możliwa.
- d.** Dnia **1 stycznia 2016 roku** przestały obowiązywać prawa autorskie i książka przeszła do domeny publicznej (70 lat od śmierci autora).
- e. W kwietniu 2016 jemielnickie** gimnazjum podjęło decyzję o nowym przetłumaczeniu i wydaniu opowieści Josefa Wiessalli *Bitwa pod Jemielnicą* w nowej wersji dwujęzycznej polsko-niemieckiej.

6. Opowieść «Bitwa pod Jemielnicą» - wydania w 2017 roku (publikacja dwujęzyczna polsko-niemiecka); wydawca - Publiczne Gimnazjum im. Johanna Nuciusa w Jemielnicy.

- a) Publiczne Gimnazjum im. Johanna Nuciusa w Jemielicy wydało książkę w rezultacie realizacji projektu „Jemielnica tak jak Kraków ma własną legendę” dofinansowanego przez Fundację Góraždze w ramach programu grantowego „Aktywni w regionie w 2016 roku”; ponadto wsparcia finansowego udzielili następujący sponsorzy: Gmina Jemielnica, Karol Cebula wydawca „Strzelca Opolskiego”, instytucje, przedsiębiorcy oraz inne osoby prywatne z terenu Gminy Jemielnica.
- b) Książka jest zarejestrowana w Bibliotece Narodowej w Warszawie i ma przydzielony numer ISBN.
- c) Nakład wyniósł 1.000 egz. Z tego 300 egz. opłaciła Gmina Jemielnica i przeznaczyła do sprzedaży.
- d) Nad wydaniem książki pracowali absolwenci, nauczyciele i pracownicy gimnazjum:

- a. **Przekład z języka niemieckiego na język polski:** Piotr Jelitto (absolwent gimnazjum)
 - b. **Korekta i redakcja tekstu w języku polskim:** Beata Szafraniec (nauczyciel gimnazjum), Piotr Jelitto
 - c. **Ilustracje w wersji polskiej oraz projekt okładki:** Piotr Dziuron (absolwent)
 - d. **Grafiki w wersji niemieckiej:** Sabina Biegańska (pracownik gimnazjum)
 - e. **Opracowanie tła historycznego:** Marcin Nocoń (absolwent gimnazjum)
 - f. **Koordynacja wydania :** Grażyna Korczowska (dyrektor gimnazjum)
- e) Inscenizacja książki na Jarmarku Cysterskim w Jemielnicy 01.05.2017. Zaangażowano pracy około trzydziestu osób.**
- a. **Autorski scenariusz przedstawienia:** Beata Szafraniec (nauczyciel gimnazjum)
 - b. **Scenografia:** Iwona Pabisz-Golonka (nauczyciel gimnazjum)
 - c. **Kostiumy:** Anna Heller (nauczyciel gimnazjum)
 - d. **Obsada aktorska:** uczniowie i absolweci gimnazjum czyli Teatr „Emocje” działający pod kierunkiem pani Beaty Szafraniec
- 7. Promocja książki:**
- a. **30 kwietnia 2017** – impreza środowiskowa w zabytkowym spichlerzu przy kościele parafialnym w Jemielnicy; prezentacja publikacji, etapów pracy nad książką oraz twórców książki, występ Teatru „Emocje” - przedstawienie fragmentu inscenizacji „Bitwa pod Jemielnicą”.
 - b. **1 maja 2017** – pełna prezentacja inscenizacji „Bitwa pod Jemielnicą” na Jarmarku Cysterskim w Jemielnicy.
 - c. Książka została wysłana do **Polskiej Biblioteki Narodowej w Warszawie** oraz do 14 bibliotek stowarzyszonych z Biblioteką Narodową, a także na terenie województwa opolskiego. Egzemplarz otrzymała również **Niemiecka Biblioteka Narodowa w Lipsku**

oraz **Szwedzka Biblioteka Narodowa w Sztokholmie.**

- d. Na dzień dzisiejszy: egzemplarz można nabyć w urzędzie gminy.
- e. Inicjatywa była szeroko opisana przez media:
 - **Gazety:** *Strzelec Opolski (5x), Gość Niedzielny, Wochenblatt.pl, Jaskółka Śląska (2x).*
 - **Radia:** *Radio Opole, Radio Park, Radio Doxa.*

8. **Wypowiedzi osób zaangażowanych w projekt**

Piotr Jelitto (tłumacz):

- “Wiele regionów w Polsce ma swoje baśnie, legendy, symbole. Wszyscy znamy Syrenkę Warszawską, Janosika bądź Smoka Wawelskiego. Na Opolszczyźnie jednak sytuacja jest odmienna: jej mieszkańcy niewiele wiedzą o własnym regionie, a dziedzictwo kulturowe sprzed 1945 roku nie istnieje w kolektywnej świadomości. Inicjatywa gimnazjum w Jemielnicy jest wyjątkowa, ponieważ przywraca ona do życia zapomnianą jemielnicką baśń, funkcjonującą niegdyś w żywym przekazie. Tak jak Kraków, Jemielnica ma swoją legendę. Obecnie chwalimy, a swego nie znamy. Przyszedł czas, aby to zmienić.”
- Tłumaczenie wymagało również zastosowanie przypisów, przybliżających realia średniowieczne, np. wyjaśnienie co to **«Szwedzki napój»** (rodzaj tortur), **«zagwożdżenie armaty»** (rodzaj dywersji) bądź też **«wieńce ogniste»** (technika obronna w twierdzy).
- Przygotowanie niemieckiego oryginału do publikacji było bardzo czasochłonne. Zmieniły się zasady interpunkcji i ortografii. Archaizmy trzeba było opatrzyć przypisami.

Marcin Nocoń (autor tła hist. do książki): “Książka przenosi nas w czasie do okresu wojny trzydziestoletniej (1618-1648). W naszych podręcznikach szkolnych ten **konflikt religijny** jest omawiany zdawkowo, ponieważ nie dotyczył Rzeczypospolitej. Jednakże dla Jemielnicy a także Śląska – będących wtedy częścią Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego – był to okres straszliwy i ze względu na ogromne zniszczenia, wyróżniający się w historii regionu. Z historycznego punktu widzenia, wojna trzydziestoletnia jest bardzo ciekawa zarówno przez wzgląd na długość konfliktu jak też liczbę państw, które przyłączyły się do konfliktu. Wiele z nich zachowywało się oportunistycznie, często zmieniając sojusze, nie bacząc na religię.

Kolokwialnie rzecz ujmując, wojna ta przypominała trochę południowoamerykańską telenowelę.”

Grażyna Korczowska (dyrektor gimnazjum, wydawca):

- “Chcieliśmy uchronić legendę od zapomnienia i zarazem udowodnić, że nie tylko wielkie i znane miasta mają bogatą kulturę i ciekawą historię.”
- “Zważając na fakt, że wkrótce gimnazja będą wygaszane, cieszymy się, że pozostawimy po sobie cenną dla promocji naszej małej ojczyzny materialną pozostałość. “
- “Wydaliśmy książkę w wersji dwujęzycznej, aby oddać wielokulturowy charakter naszej gminy. Przed wojną mozaika kulturowa była o wiele bogatsza. W gminie oprócz Ślązaków i Niemców mieszkało kilkuset Czechów oraz kilkadziesiąt Żydów. Jemielnica była i częściowo pozostała jak Mała Ameryka”.
- Wydając książkę pokazaliśmy jak duży potencjał twórczy posiadają mieszkańcy Gminy Jemielnica.